

COMUNICACIÓ

Antoni Abad i Ninet: *Identitat cultural comuna espanyola?*

«The accommodation of difference is the essence of true equality»¹

En la present comunicació analitzem les diferents identitats culturals que conviuen a l'Estat espanyol i la inexistència d'una identitat cultural comuna que englobi els pobles d'Espanya. La comunicació parteix d'una comparació entre l'Estat espanyol i el Canadà², on, igual que a Espanya, conviuen diferents tipus de ciutadania o nacions. La història de l'Estat espanyol és plena d'intolerància, prejudicis i opressió de les mal anomenades minories nacionals-culturals.

També hi ha hagut diferents intents de trobar formes d'acomodació, com hauria d'ocórrer ara amb el recent projecte de reforma de l'Estatut de Catalunya, al qual el govern socialista, si vol solucionar el «*problema català*», ha d'aplicar la màxima expressada per Young, que determinats grups diferenciats només poden ser acomodats si als seus membres els és reconeguda una «*ciutadania diferenciada*».

Tal com passa al Canadà, l'Estat espanyol és un Estat plurinacional on conviuen diferents nacions o identitats culturals col·lectives; en el cas europeu hi conviuen la nació espanyolacastellana, la nació basca, la nació gallega i la nació catalana o països catalans. A diferència del que passa al Canadà, la nació basca i la nació catalana sobrepassen els límits d'un sol Estat.

Aquests grups són nacions en el sentit sociològic de ser comunitats històriques amb elements objectius diferents (*Mazzini, tractat de les nacionalitats, llengua, religió o raça*) que els diferencien dels pobles veïns i ocupen un territori determinat.

1. Sentència de la Suprem Court del Canadà, *Andrews v. Law Society of British Columbia* (1989) 10. CHRR D/5719 (SCC).

2. Per tal d'analitzar les formes o grups diferenciats que conviuen al Canadà, partim de l'anàlisi de Will KYMLICKA, «*Three Forms of Group – Differentiated Citizenship in Canada*», publicat a Sheila БЕННАВИВ, *Democracy and Difference, Contesting the Boundaries of the Political*, New Jersey: Princeton University Press, 1996, pp. 153ss.

En aquest sentit, nació és un concepte molt semblant a la idea de cultura³ (identitat cultural col·lectiva), i les diferents nacions que conformen l'Estat espanyol tenen de manera inherent el dret a l'autodeterminació⁴.

Per tant, podem afirmar que la nació espanyola es pot autodeterminar de l'Estat espanyol i secessionar-se de la nació catalana, la basca i la gallega, sense que aquestes darreres hagin de reconèixer expressament aquest dret inherent als pobles.

El que requereix qualsevol nació per a autodeterminar-se és la voluntat dels seus conciutadans i no pas dels veïns.

També la nació catalana (països catalans) té aquest dret d'autodeterminar-se de l'Estat espanyol, de la República Francesa o de la República Italiana.

No és objecte d'aquesta comunicació l'anàlisi de les quatre cultures col·lectives nacionals que conformen l'Estat espanyol per qüestions d'espai i temps, però sí que ressenyarem elements de les quatre cultures i aspectes que políticament es malinterpreten per tal d'intentar crear una supracultura estatal que uneixi els «espanyols».

Tampoc no és objecte d'aquesta comunicació, per motius d'espai i temps, l'anàlisi dels repetits actes d'opressió, prohibicions i intents de genocidi cultural que han patit i pateixen les cultures catalana, basca i gallega per part de la cultura espanyola i francesa, tot i que és un exercici necessari per a no caure en l'oblit voluntari i en expressions com «*la cultura (espanyola) que nunca fue impuesta sino que fue símbolo de la unión voluntaria de los pueblos*».

Les quatre identitats culturals que conviuen a l'Estat espanyol. La identitat col·lectiva catalana és constituïda per diferents elements clars, com el dret català, la cultura popular pròpia, etc., que configuren el que anomenem identitat cultural col·lectiva

3. Will KYMLICKA, op. cit.

4. Declaracions de l'ONU: «*tots els pobles tenen dret a l'autodeterminació*». Tal com afirma Kymlicka, les declaracions de les Nacions Unides no defineixen el terme «pobles» i, encara que s'hagi aplicat només a les colònies i no a minories nacionals internes, no existeix cap impediment legal perquè pugui ser aplicat a aquestes nacions.

dels Països Catalans. Entre els elements de configuració de la nostra identitat destaca, de manera especial, la nostra llengua⁵. La llengua catalana és, aplicant l'afirmació de Fichte als Països Catalans, l'ànima de la nació catalana (la llengua catalana), el signe d'una identitat col·lectiva pròpia i diferenciada. El fet que la majoria dels ciutadans dels territoris de parla catalana siguin bilingües o trilingües, mai no pot implicar que la llengua pròpia del país deixi de ser el nostre símbol d'identitat col·lectiva, un nexa d'unió dels ciutadans de l'Alguer amb els de Bunyola i així successivament al llarg dels països de parla catalana.

Aquest bilingüisme ha estat interpretat sovint de manera equívoca, ja que un dels elements que configuren aquesta identitat metacultural espanyola o francesa que engloba els ciutadans de parla catalana, es basa en el fet de fer entendre que el castellà o el francès també són la llengua pròpia del país.

En base a aquest raonament, els ciutadans del nostre país també som part d'una metacultura àrab, gallega o xinesa, entre altres.

El cas de la cultura basca i gallega són diferents del cas català. La cultura que també engloba ciutadans de dos Estats i diferents comunitats autònomes no depèn tant de la llengua basca com d'elements tals com les tradicions històriques pròpies. La identitat cultural gallega també té un component de dependència important sobre la seva llengua.

La identitat cultural castellana o espanyola que predomina a l'Estat espanyol és la identitat des de la qual s'ha volgut crear aquesta mena de metacultura espanyola que hauria d'englobar les altres cultures que hi conviuen.

Tal com afirmava Ortega y Gasset en l'obra *España invertebrada*: «Porque no se le dé más vueltas: España es una cosa hecha por Castilla, y hay razones para ir sospechando que, en general, sólo cabezas castellanas tienen órganos adecuados para percibir el gran problema de la España integral»⁶.

La identitat cultural espanyola és la pròpia de molts països i milions de ciutadans d'arreu del món, com ho és de milers de

5. Antònia PALLACH, *La identitat catalana, el fet diferencial. Assaig de definició*, Barcelona: Proa, 2000.

6. ORTEGA Y GASSET, *España invertebrada*, Madrid: Espasa Calpe (1964).

persones que habiten a Galícia, Euskal Herria i els Països Catalans, però no és la pròpia d'aquestes tres darreres nacions.

Excel·lents escriptors, músics, etc., que són ciutadans d'aquests territoris, fan servir com a pròpia la llengua espanyola; per tant, la seva obra només pot ser qualificada com a part de la identitat cultural col·lectiva espanyola i no pas catalana, basca o gallega. Igual que els escriptors que fan servir la llengua catalana que tenen la seva residència a Madrid o a Buenos Aires, són membres de la identitat cultural catalana i no de l'espanyola.

La Constitució Espanyola afirma en el seu article 2: «*La Constitución se fundamenta en la indisoluble unidad de la Nación Española, patria común e indivisible de todos los españoles, y reconoce y garantiza el derecho a la autonomía de las nacionalidades y regiones que la integran y la solidaridad entre todas ellas.*»

L'afirmació és equivocada, perquè la identitat cultural col·lectiva espanyola és la nació dels pobles de parla castellana i no pas la dels altres territoris amb identitats col·lectives diferents.

Amb el reconeixement de la nació catalana s'hauria de promoure una reforma constitucional d'aquest article i no pas fer-ne una defensa fèrria en sentit schmittià⁷.

Com bé afirmava Hegel, les constitucions dels Estats han de modificar-se, han d'anar evolucionant i acollint els canvis que es produeixen per tal de no quedar desvirtuades⁸.

Per tant, com a conclusió de la present comunicació, podríem destacar els següents aspectes a debatre:

- A l'Estat espanyol, com en molts altres (Canadà, França, etc.) hi conviuen diferents identitats culturals col·lectives (nacions).

- Aquestes identitats col·lectives es basen en diferents elements objectius, com la llengua, tradicions històriques pròpies, dret propi, cultura pròpia, etc.

- Totes les nacions tenen dret a l'autodeterminació si els seus ciutadans ho volen.

7. Carl SCHMITT. *La defensa de la Constitución*, Madrid: Tecnos, 1983.

8. G.W.F. HEGEL. *Grundlinien der Philosophie des Rechts*, Frankfurt Am Main (1986).

- La identitat col·lectiva no es pot crear a base d'elements subjectius i variables com ara fronteres estatals i submissió de determinades identitats culturals a d'altres.

- La identitat cultural col·lectiva espanyola és la pròpia dels territoris de parla castellana, així com dels ciutadans d'arreu que s'expressen, viuen, estimen en aquesta llengua.

- La identitat cultural col·lectiva espanyola (nació espanyola) no engloba les identitats col·lectives basca, gallega i catalana.

- La identitat col·lectiva catalana, a més de conviure amb les altres identitats culturals a l'Estat espanyol, conviu amb altres nacions a l'Estat francès i a l'Estat italià.

- Per tant, la metaidentitat cultural espanyola que pretén englobar les identitats catalana, basca i gallega no existeix.